

TÉNYLEG FRISS

Pósfai György: *Friss Cipó-történetek*
Kortárs, 1999. 132 oldal, 550 Ft

A kiadó Új Látószög sorozatában mintaszerűen gondozott, karcsú könyvecske jelent meg. A tartalom hangulatához illő tipográfia, a filozofikus mélységeket sejtető, egyszersmind karikatúrisztikus borító a nemrégiben tragikus hirtelenséggel elhunyt grafikus, Horváth Péter munkája.

A hátoldalon FORGALMI ENGEDÉLY-nek nevezett kérdőívszerűség áll, melyből a rejtélyes szerzőről néhány adatot is megtudunk, például, hogy Szombathelyen született 1956-ban. Fontosabb azonban az a gyanú, amit ez a „forgalmi engedély” kelt bennünk. Üdítően új, mégis valahonnan ismerős világba invitál a szerző, akiről hírlik, hivatása szerint mikrobiológus, aki jelen könyvén kívül verseket is írt, és a múlt évi novemberi *Holmiban* egy hosszabb, nyilvánvalóan önéletrajzi elemeket tartalmazó sejtelmes, komoly elbeszélése is megjelent. Ami a CIPÓ-TÖRTÉNETEK frissességét illeti, azt mondhatjuk, amit újabb, többnyire a posztmodern jellegzetességeivel leírt irodalmunk egy egész irányáról, hogy tudniillik éppen az ismerősségek, az előzmények és minták sajátos elegyítésével hozza létre eredetiségét.

A ciklusokba rendezett, egy-két lapos szövegek három ugyancsak képlékeny és változékony figura köré szerveződnek. „Kezdetben volt Cipó, előtte voltam én, és legelőször volt Márta. Legalábbis így mondják, akik emlékeznek az időtlen időkre. Mindenesetre most hárman vagyunk, és azon iparkodunk, hogy jól érezzük magunkat.” Így kezdődik az egyik írás, amelyben arról is szó van, hogy a három figurának háromszor három feje van, de mindez nem biztos, az is lehet, hogy Cipó sárkány, nyolctonnás lábakkal, és „képes mindenkit eltaposni, aki nem elég ügyes, hogy idejében észrevegye, szemfényvesztés az egész”.

E szereplők néha vízimadarakként zurrognak-zirregnek át a tó tükre fölött, Az ÖREG MOLNÁR-ról szóló mesében meg mintha rágcsálók lennének, akiknek mérgezett süteményt tesz ki a gazda, mindenesetre sokat nevetnek, idétlenkednek, „leplezik a szomorúságukat”. Az elbeszélő azt mondja magáról, hogy „számtalan életem van, szabad vagyok”. Többször említi, hogy világmegváltással foglalkoznak. Cipó képéről tudjuk, hogy „túlságosan nyitott volt, védtelenséget, sebezhetőséget sugallt”, sorsáról pedig azt, hogy „korán belevetette magát az élet értelmébe”.

Ezek a figurák végső soron a nyelvben léteznek, nyelvi klisékből állnak össze. A leplezett moralizálás játékként jelentkezik, az erős érzelmesség álcinizmusban. Témaelőzményként eszünkbe jut a Lázár Ervin-mesék szeretet- és jószágmotívuma, valamint az a dinamika és ritmikusság, amely okán szinte versnek olvashatjuk azokat. A sokféle nyelvi játék (a filozofikustól a léháig) a Tandori-Parti Nagyvonal követőjévé avatja Pósfait. Hozzáteszem, hogy némelyik mesében a kegyetlen, itt-ott undort keltő gesztusok az angol nonszensz irodalom hagyományait és még valami szelídebb Tarantinót is eszünkbe juttathatnak. (Egy „kedves ismerősről” a boncolás kideríti, hogy „teljesen rohadt volt a belseje”, egy embernek baltával széthasítják a gerincét, „szétloccsantják az eszetokját”, a drága Márta vattás fogpiszkálóval turkál a fülében.) A poliszémikus bravúroktól a groteszken keresztül egy szinte egészében kitalált nyelv felmutatásáig terjednek Pósfai eszközei. Egy helyen azt játssza, hogy gyengeelméjűnek nézi az olvasót, midőn elmagyarázza, hogy ha esténként Cipó a Kék cápában iszogot, akkor nem egy valódi porcos halra kell gondolnunk. Egy másik epizódban az agg agár azért nevezi finom embereknek Cipóékat, mert olyan roppantul tájékozottak, hogy a csere-misz öregasszonyra pillantva megjegyzik: „Mári néni”, Cipó derekát meg „komi szcsúz” gyötri. A „neuroncsatornák” és a „dezoxiribonukleinsavak” mellett bennfentesebb szakszerűségeket is olvashatunk (A POFON KÉMIAJA című írásban például), és a KOPPÁR KÖLDÜS (Tandori) szóalkotóróncsoló megoldásait juttatja eszünkbe a HALVADÁSZAT vagy a TEREMTÉS.

Ezekben érthető és lefordítható, de mégis idegen nyelvnek tűnő anyagokkal birkózhat az olvasó, ilyenekkel: „Letkezzen a zirrekből romszor annyi dezgetett lumingó.” Kedvencem az a húszsoros írás, ahol szegény sótlan Mártát be-

dörzsölték egy kis sóval, meghintették porcukorral, mert már megecetesedett, „kerék alá tették, onnan is kivették”, mígnem rájöttek, hogy az eredeti volt az igazi, s felsóhajt a narrátor: „Édes sótlan Márta.”

A FRISS CIPÓ-TÖRTÉNETEK igazi értékét a fentiekén kívül a nagyon természetesen kezelt műfajköziségében és humorában látom. Az áthallások, az ironikus célzások romantikus vadászkalandokat idéznek; giccset; népi műfajokat: szólást, közmondást, vásári rémhistóriát és rablóregényt – minden nagyképű fontoskodást mellőzve, könnyed és szórakoztató természetességben. Nem tudni, merre fog haladni az író. A naivságnak álcázott bölcsesség felé, a „sületlenségek” direkt túlhajtása felé, netán némi szépelgés veszélye is kísért? Ebben az első könyvben a nyilvánvalóan széles körű irodalmi tájékozódás máris markánsan egyéni látásmódot szolgál.

Doboss Gyula